

Suomen Työvän Urheiluliitto TUL ry
**TASA-ARVO- JA
YHDENVERTAISUUSOHJELMA**

Suomen Työväen Urheiluliitto TUL ry

TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSOHJELMA

Sisällys	2
Johdanto	3
Sukupuolten välinen tasa-arvo	3
Taloudellinen tasa-arvo	5
Ikäryhmien välinen tasa-arvo	7
Erityisryhmien tasa-arvo	8
Monikulttuurisuuden tukeminen	10
Seksuaalivähemmistöjen tasa-arvo	11
Lopuksi	13
Lähteet.....	13

JOHDANTO

Hallitus valitsi vuoden 2007 liittokokouksen jälkeen yhdeksi toimielimekseen tasa-arvovaliokunnan, jonka tehtävä on toimia vaikuttajafoorumina ja seurata aktiivisesti ajankohtaista keskustelua erityisesti liikuntakulttuurin alalla tapahtuvista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista. Valiokunta vastaa TUL:n toimintakentässä tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain toteutumisesta.

Valiokunta on toimikautensa aikana kartoittanut laaja-alaisen tasa-arvon toteutumista seura-, piiri- ja liittotasolla. Syksyllä 2009 toteutettiin selvitys TUL:n seurojen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta. Edellä mainittujen selvitysten pohjalta syntyi esitys jonka 27. liittokokous 22.-23.5.2010 hyväksyi TUL:n tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelmaksi.

TUL:n toiminnassa ja arvopohjassa on kautta historian tunnustettu tasa-arvo ja yhdenvertaisuus laajasti ymmärrettyinä. Tämän päivän TUL tarvitsee tätä ohjelmaa, koska yhteiskunnan muutokset ovat nopeita ja niihin on reagoitava. Urheiluseura on osa yhteiskuntaa. TUL:n tulee jatkossakin tavoitella edelläkävijän roolia, eikä tuudittautua historiallisiin saavutuksiin.

TUL:n liikuntapoliittisessa ohjelmassa (hyväksytty liittokokouksessa 24.-25.5.2003) otetaan runsaasti kantaa tasa-arvoon liittyviin ongelmiin. Erityistä huolta kannetaan muun muassa syrjäytymisestä ja lasten ja nuorten tasa-arvoisista liikuntamahdollisuuksista. Liikuntapoliittisessa ohjelmassa esiintyy myös liikunnan merkitys tasa-arvon lisääjänä.

Suomen perustuslain (11.6.1999) toisessa luvussa määritetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, ja ettei ketään saa syrjiä ”sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun

henkilöön liittyvän syyn perusteella”. Perustuslain turvaamaa yhdenvertaisuutta arvostetaan korkealle suomalaisessa yhteiskunnassa. Lainsäädännön tarkoitus ei ole vain kieltää syrjintää, vaan aktiivisesti velvoittaa edistämään yhdenvertaisuutta. Tähän tälläkin ohjelmakirjalla pyritään.

Ohjelmakirjan tavoite on herättää keskustelua tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvissä asioissa ja ohjata toimintaa sekä päätöksentekoa niin seura-, piiri- kuin liittotasollakin.

Omalla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelmalla TUL osoittaa itselleen, seurojen jäsenille ja myös ulkopuolisille, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat aidosti tärkeitä asioita TUL:ssa, eivätkä vain arvoissa mainittuja sanoja.

Tämä ohjelma osoittaa, että liitolla on selkeät linjaukset ja tavoitteet yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Samalla helpotetaan seuratyön arkea ja osaltaan edistetään yhdenvertaista ja erilaisuudelle myönteistä ilmapiiriä. Olemalla suvaitsevaisia, tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia, saamme kaikki voimavarat käyttöön liikuntakulttuurin edistämiseksi.

Ohjelma-asiakirja on rakennettu niin, että kustakin aiheesta on ensin johdantotekstiosuus, jonka jälkeen tulevat TUL:n linjaukset asiasta. Kolmanneksi esitetään konkreettiset toimenpiteet, jotka voidaan aika-auluttaa ja joiden toteutumista voidaan seurata.

Ohjelmatyö on ollut tasa-arvovaliokunnan vastuulla. Valiokunnan kokoonpano (2007-2010) on seuraava: Puheenjohtaja Kari Uotila, varapuheenjohtaja Päivi Vartiainen-Ora, jäsenet Päivi Huttunen, Pirjo Sankari ja Heikki Virkkunen. Valiokunnan esittelijänä ja sihteerinä on toiminut kehittämisjohtaja Sari Virta.

SUKUPOULTEN VÄLINEN TASA-ARVO

Sukupuolten välinen tasa-arvo on liikuntakulttuurissa suuri haaste. Haaste se on myös TUL:n toiminnan kentässä, vaikka meillä ehkä helposti onkin jääty historiamme tuntien siihen kuvitelmaan, että sukupuolten osalta toiminta on tasa-arvoista. Naiset ovat olleet aktiivisia toimijoita TUL:n perustamisesta lähtien. Sukupuolijakaumavaatimuksia naiset esittivät jo vuonna 1919.

TUL on ollut edelläkävijä naisten arvostuksen nostamisessa, naisten liikuntajohtajuudessa ja hallintokulttuurissa. TUL:n naistoimikunta palkittiin vuonna 1996 Opetusministeriön ja Suomen Liikunnan ja

Urheilun (SLU) myöntämällä Piikkarit – palkinnolla, joka jaetaan vuosittain sukupuolten välisen tasa-arvoisuuden ja moniarvoisuuden edistämiseksi liikunnassa ja urheilussa.

Naisten osuus päätöksenteossa on ollut TUL:ssa 2000-luvulla noin 40 prosenttia. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti tavoitteeksi vuonna 1998, että sekä naisia että miehiä on oltava liikunnan ja urheilun päätöksentekoelementeissä vähintään 40 prosenttia tai samassa suhteessa järjestön sukupuolijakauman kanssa.

Vuonna 2008 tasa-arvovaliokunnan tekemä perus-

kartoitus osoitti, että sukupuolijakaumaa koskevat tavoitteet jäävät kuitenkin osittain saavuttamatta sekä liitto- että piiritasolla. Vuoden 2007 liittokokouksessa naisten osuus edustajista oli 36 prosenttia. Liittokokous valitsi keskuudestaan valtuuston, jonka 43 jäsenestä naisia on 15. Prosentteina tämä on 35. Liitolle vuonna 2007 valittu hallitus on tasa-arvoinen: naisten osuus on 45 prosenttia. Liitolle valittiin myös ensimmäistä kertaa naispuheenjohtaja.

Liittokokousedustajien sukupuolijakaumassa on merkittäviä eroja piireittäin (liittokokousedustajat muodostuvat piirikiintiöistä). Samoin piirikokousedustajissa ei kaikissa piireissä toteudu oikeanmukainen sukupuolijakauma. TUL:n 15 piirin hallituksissa on yhteensä naisia 30 prosenttia.

Syksyllä 2009 toteutettu seurakysely toi esiin, ettei useissa seuroissa pohdita sukupuolikiintiöitä päätöksentekoaikoina valitessa. Vastauksissa ilmeni myös jonkin verran sukupuolistereotyypistä roolijakoa, kuten että naisille kuuluu kahvinkeitto tai johtokunnassa sihteerin tehtävät. Kyselyn perusteella 45 prosentissa TUL:n seurojen hallituksissa tai muissa toimielimissä on miehiä ja naisia suunnilleen yhtä paljon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on listannut vuonna 2005 tehdyssä selvityksessään tavoitteeksi sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta liikunta-alalla seuraavaa: kummallakin sukupuolella on samat oi-

keudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet liikkua ja kilpailla sekä osallistua liikuntaa koskevaan päätöksentekoon.

Sukupuolten välistä tasa-arvoa ei saa käsittää vain mahdollisuuksina tai resursseina, vaan myös kohteluna, asenteina ja arjen tekoina.

TUL:N LINJAUS

Lähtökohtana tulee olla, että miehiä ja naisia on hallinnossa samassa suhteessa kuin harrastajissa.

Päätävissä elimissä liiton, piirien ja seurojen toiminnassa tulee pyrkiä siihen, että miehiä ja naisia on tasa-arvolain vaatimassa ja Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa tavoitesuhteessa: hallituksissa ja johtokunnissa on sekä naisia että miehiä vähintään 40 prosenttia.

Sukupuolten väliseen tasa-arvoon tulee pyrkiä kaikilla päätävillä tasoilla, myös jaostoissa.

Harrastuksen tasolla tulee varmistaa, että miehiä ja naisia, tyttöjä ja poikia kohdellaan samanarvoisesti esimerkiksi harjoitusvuoroja ja treeniaikoja jaettaessa.

Päätöksenteossa tulee ottaa huomioon sukupuolivaikutukset. Toimintasuunnitelmissa ja toimintakerto-

muksissa voidaan esittää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttaminen ja toteutuminen.

Sukupuolinen tasa-arvo on peilattavissa suhteessa harrastajamääriin. On selvää, että jotkut lajit ovat miesvoittoisia ja jotkut lajit naisvoittoisia. Tällöin ei väkivalloin voi vaatia kiintiöajattelua toiminnan toteuttamiseen.

Liikunta- ja urheilumaailma on edelleen paljolti miesten maailma. Ohjaajissa, valmentajissa ja tuomareissa on enemmän miehiä. Tämä on hyvä seurassa tiedostaa ja miettiä käytännön toimia, miten edistää tasa-arvoisempaa liikuntakulttuuria. Naisohjaaja, -valmentaja tai -tuomari voi vaikuttaa harrastajissa siihen muutokseen, että toimintaan saadaan mukaan tyttöjä / tyttöjoukkueita.

TALOUDELLINEN TASA-ARVO

Urheilussa ja liikunnassa taloudellisesta tilanteesta tulee tasa-arvokysymys, kun lapset ja nuoret joutuvat kustannussyistä lopettamaan harrastuksen tai vanhemmat kieltävät ylipäättään aloittamasta harrastusta. Liikkuminen ei saisi olla kiinni varallisuudesta. Edelleen suurin liikunnan rahoittaja on kotitaloudet.

TUL on erityisesti ottanut kantaa eri ohjelmissaan vähävaraisten puolesta asettamalla tavoitteeksi tarjota liikunnan harrastamiseen mahdollisimman matalaa kynnystä niin taloudellisesti kuin alueellisestikin. Kun harrastus on lähellä, lapsi voi osallistua helpommin, kun vanhempien ei tarvitse kuljettaa. Harrastuksen hinnoittelu halutaan myös lasten ja nuorten osalta maltillisesti vaikuttamalla aina kuntatasolla päättäjiin koulusalien ja kunnan omistamien muiden liikuntatilojen maksuttomuudesta.

Suomalaisen urheilun tasa-arvo on katoamassa: yhteiskunnallinen asema ja varakkuus ratkaisevat, kenellä on mahdollisuus urheilla, ja mitä lajia kukin kykenee harrastamaan. Pitkäaikaistyöttömälle ja hänen lapsilleen jääkiekkokaukalot ja ratsastustallit ovat sulkemassa oviaan. (Aalto 2008).

Suomessa on koettu tärkeäksi, ettei vanhempien maksukyky saisi vaikuttaa lasten mahdollisuuksiin harrastaa liikuntaa. Heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien perheiden lasten ja nuorten harrastuksia turvataan lakisääteisesti Lastensuojelulaissa ja Laissa Toimeentulotuesta.

Syksyn 2009 kyselyssä tuli ilmi, että useissa seuroissa kannetaan huolta siitä, ettei kustannus tulisi kynnykseksi aloittaa lapsen harrastusta seurassa. Kuitenkin monet seurat olivat kokeneet jäsenistönsä maksuvaikeuksia.

KONKREETTISET TOIMENPITEET

- seuran johtokunnan vastuulla on huolehtia tasa-arvoasioista ja nimetä keskuudestaan henkilö, jolle liitto lähettää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioihin liittyvää postia ja materiaalia.
- toimintasuunnitelmiin ja toimintakertomuksiin kirjataan oma kohtansa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista
- seuroja ja piirejä kannustetaan huomioimaan jatkossa sukupuolijakauma päätöksenteossa ja tekemään henkilövalinnat asetetun (60/40) sukupuolijakauman mukaisesti tai vastaavasti suhteessa tyttö / poika – tai nainen / mies-harrastajamääriin
- vuoden 2013 liittokokoukseen tuodaan välitarkastus, onko liikuntahallinnossa tapahtunut tavoitteiden mukaista kehitystä tasa-arvoisempaan suuntaan

Monissa seuroissa maksut ovat jo valmiiksi niin pienet tai ne perittiin kaikilta samansuuruisina, ettei maksuun voi tuoda helpotuksia. Seuroissa on myös tehty erilaisia maksusuunnitelmia.

Suurin osa seuroista ei uskonut hintojen olevan este liikunnan harrastamiselle omassa seurassaan.

Kyselyn perusteella talkootyö on edelleen merkittävä varainhankinnan muoto. Kuitenkin talkootyön voi yhä enenevässä määrin korvata rahalla eli suoralla maksulla.

TUL:N LINJAUS

TUL:n seuroissa tulee erityisesti pitää huolta siitä, ettei harrastuksen hinta muodostu esteeksi ja ettei perheiden erilainen varallisuustilanne vaikuta lasten ja nuorten harrastamiseen.

Seura voi mahdollistaa taloudellista tasa-arvoa toteuttamalla toimintaansa lähellä perheitä ja asukkaita sekä kehittämällä avustusjärjestelmä maksuvaikeuksissa oleville perheille. Kunnan sosiaalitoimen kanssa on hyvä tehdä yhteistyötä lainsäädännönkin näkökulmasta (Laki Toimeentulotuesta).

Seuratoiminnan juuret ovat kansalaistoiminnassa. Seura on ry, ei oy. Seuran tavoitteena ei voi olla mahdollisimman suuren voiton tekeminen, vaan varainhankinnan tavoitteena on mahdollistaa seuran toiminta. Talkootyön tulee edelleenkin olla seuratoiminnan varainhankinnassa keskeinen toiminnan muoto. Jos talkootyö on korvataan suorilla maksuilla, jää jotain arvokasta seuratoiminnasta pois.

Perhetilanteet ovat nykyisin kirjavampia ja voivat lyhyessäkin ajassa muuttua. Talkootyöhön osallistuminen tulisi tehdä iloiseksi yhteisen toiminnan vapaaehtoiseksi varainhankintamuodoksi.

Talkootyö on seuratoiminnan muoto, jolla on sosiaalistava ja kasvattava tehtävänsä. Parhaimmillaan talkoita tekevät kaikki vanhemmat ja lapset yhdessä. Lapset oppivat tekemään yhdessä muutakin kuin urheilemaan. Talkootyö on yksi parhaimmista yhteisöllisyyteen kasvattajista.

KONKREETTISET TOIMENPITEET

- lasten ja nuorten harrastusmaksut pidetään mahdollisimman edullisina
- seura voi myös mahdollistaa vähävaraisten perheiden ja jäsentensä harrastamista erilaisilla tukitoimilla, esimerkiksi antamalla maksuaikaa, lainaamalla urheiluvälineitä tai muilla seuran toimintatapoihin sopivilla tavoilla
- seura on vaikuttamassa yhdessä kunnan muiden seurojen kanssa siihen, että kunnan omistamien liikuntatilojen käytöstä ei lasten ja nuorten osalta perittäisi sali- ja käyttömaksuja
- seura huo talkootyöhön selkeät toimintaperiaatteet

IKÄRYHMIEN VÄLINEN TASA-ARVO

SLU on kiinnittänyt huomiota ikäryhmien välisen tasa-arvon kannalta kahteen epäkohtaan liikunta- ja urheilujärjestöissä: nuoret ovat paitsiossa seurojen päätöksenteossa vanhempien sukupolvien vastatessa seurojen hallinnosta, keski-ikäiset ja seniorit puolestaan jäävät harrastajina nuorempien varjoon ja heidän toimintaansa kohdennetaan vähemmän resursseja. (SLU 2005).

TUL:n liikuntapoliittisessa ohjelmassa (2003) kiinnitetään huomiota ikääntyneiden liikuntamahdollisuuksista huolehtimiseen. Seuroihin halutaan lisätä senioreille suunnattua liikuntaa, enemmän veteraanijaostoja ja ikäihmisten ryhmiä.

Liikunta eriytyy iän mukaan. Lasten ja nuorten liikkuttamiseen kohdistuu seuratoiminnassa edelleen suurimman resurssit. Lapsista ja nuorista (3-18-v.) 92 prosenttia harrastaa liikuntaa tai urheilua. Noin 40 prosenttia ikäluokasta harrastaa ohjattua liikuntaa seurassa. Aikuisista noin joka kymmenes liikkuu urheiluseuratoiminnassa.

Perheliikunta on suhteellisen uusi liikuntamuoto, jolla halutaan mahdollistaa eri-ikäisten yhtäaikaista liikkumista ja perheiden yhdessäoloa. Opiskelijat ja eläkeläiset saattavat tulla seuratoiminnassa huomioituksi omina ryhminään ainakin hinnoittelun osalta jäsenmaksuissa tai pääsylipuissa.

Seurakyselyn 2009 pohjalta harrastusmahdollisuuksia on TUL:n seuroissa tarjolla kaiken ikäisille. Hallinnon puolella nuorten mukanaolo tai mukaan saaminen on jo hankalampaa. Osaksi syyksi epäillään nuorten haluttomuutta hallintotehtäviin, osaksi asiaa selitetään seuran jäsenistön ikääntyvällä rakenteella. Seurat olivat keskimääräisesti huolissaan nuorten syrjäytymisestä päätöksenteossa.

Ikääntyneiden osalta seurojen liikuntapalveluissa oli selvästi muita ikäryhmiä enemmän erilaisia yhteistyön muotoja tai vastaavasti kunnassa toimivat muut järjestöt huolehtivat ikäihmisten liikkuttamisesta.

TUL:n LINJAUS

TUL:ssa toimivat sekä nuoris- ja urheiluvaliokunta että veteraanijaosto. Osassa TUL:n 15 piiristä on tämä sama hallinnollinen jako olemassa.

Nuoris- ja urheiluvaliokunta toteuttaa TUL:n strategian ja tavoitteiden mukaista lasten ja nuorten liikunta- ja kulttuuritoimintaa. Valiokunnan vastuualueeseen kuuluu leiritoiminta, nuoris-ohjaajien koulutus, kansainvälinen nuorisotoiminta, TUL:n tuottamien lasten ja nuorten liikunta-aineistojen uudistaminen ja markkinointi, TUL Joy Games -nuorisotapahtumaketju, TUL Joy Games Urheilukoulu, nuorten ohjaaja- ja valmentajakoulutus sekä lajitoiminta.

Valiokunta pitää yhteyttä TUL:n piirien ja seurojen nuoriso- ja lajijaostoihin sekä ohjaajiin ja valmentajiin aktivoiden niiden toimintaa. Yhteistyötä tehdään muiden suomalaisten lapsi- ja nuorisjärjestöjen sekä SAK:n nuorisovaliokunnan kanssa.

Valiokunta on aloittanut Nuoret päättäjät- pilottiprojektin vuoden 2010 alussa. Nuorisovaliokunnan rooli nuorten mukaan saamisessa päätöksentekoon tulisi olla nykyistä korkeampi.

Nuorten osallisuuden lisääminen voisi olla kehityshanke, johon TUL hakee yhteistyötahoja oppilaitoksista ja muista järjestöistä. TUL voisi olla aloitteellinen hankkeen kehittäjänä, yhteistyötahojen ja rahoituksen hakijana. Nuorten osallistumattomuus ei ole vain TUL:n haaste, vaan se on yleinen ilmiö tämän päivän Suomessa.

TUL:n tulisi ottaa näkyvämpi rooli nuorten ohjaamisesta urheilusta seuratoimijaksi. Silta kilpaurheilun lopettaneen nuoren saamisesta seuratoimijaksi tulisi osata turvata. Nuorille olisi järjestettävä harrastevuoroja ja mahdollistaa myös harrasteliikkuminen kilpaurheilun jälkeen.

TUL:n veteraanijaoston päätavoitteita ovat yhteyksi- en rakentaminen piireissä ja seuroissa jo toimivien veteraanijaostojen kesken, vuosittaisen valtakunnallisen veteraanitapaamisen ja jonkin liikunnallisen tapahtuman järjestäminen. Toimintaan on laajennettu myös perinnekeräys, siihen liittyvä arkistointi sekä liikuntamatkailu. Veteraanijaosto ei niinkään ota kantaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusmielessä ikäkysymyksiin. Tämä voisi olla jatkossa yksi jaoston tehtävä.

ERITYISRYHMIEN TASA-ARVO

Erityisliikunta ei ole marginaalinen ilmiö. Laajimmillaan yli miljoonan kansalaisen lasketaan kuuluvan liikunnan erityisryhmiin (OPM 2002). Erityisliikunnan tai soveltavan liikunnan kohderyhmänä ovat henkilöt, joiden toimintakyky on heikentynyt vamman, sairauden tai muun syyn takia tai heidän on sosiaalisen tilanteen vuoksi hankala osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan.

Toimintakykyyn liittyvä tasa-arvo tarkoittaa, että jokaisella on mahdollisuus saada omaa tasoaan ja tarpeitaan vastaavia liikuntapalveluita ja liikuntapalvelujen käyttöön tarvittavia tukitoimia kuten avustajia tai kuljetuspalvelua. Erilaisten toimijoiden mahdollisuus osallistua muuhun liikuntaan liittyvään toimintaan ja päätöksentekoon tulee myös turvata. (SLU-julkaisusarja 5/05).

TUL:n liikuntapoliittisessa ohjelmassa (2003) koros-

KONKREETTISET TOIMENPITEET

- seurojen hallituksiin ja johtokuntiin tulisi järjestelmällisesti etsiä ja esittää nuoria
- ikääntyneiden seuratoimijoiden tulee toimia nuorille tutoreina ja mentoreina, ja siirtää osaamista nuorille
- nuoret tulee ohjata järjestökoulutukseen, jotta hallinnolliset tehtävät eivät tunnu liian vaikeilta ja jotta kiinnostus johtotehtäviin voisi herätä
- seuran olisi hyvä lisätä nuorten vaikuttamismahdollisuuksia toteuttamalla nuorisokokouksia, nuorisoparlamentteja tai muita nuorille sopivia (uusia) vaikuttamismuotoja
- seuran vuosikokoukseen voisi yhdeksi aiheeksi ottaa nuoria kiinnostavan tai koskettavan teeman, jonka aikana nuoret saavat tehdä aloitteita tai esityksiä seuran toimintaan
- piireissä tulee olla toimiva nuorisajaosto tai nuorisotiimi
- liiton tasolla nuorten edunvalvonnasta vastaa nuorisovaliokunta
- seuran tulee taata myös harrastevuoroja nuorille
- perheliikunta on yksi seuratoiminnan muoto, jota tulisi entisestään lisätä
- eläkeikäisillä ja veteraaneilla on paljon annettavaa seuratyölle, tämä tulee huomioida ja veteraanien arvostusta tulee lisätä
- ylläpidetään veteraanien ja nuorten välistä erilaista konkreettista toimintaa, joka lisää molemminpuolista arvostusta ja kunnioitusta

tetaan, että TUL haluaa olla vaikuttamassa erityisryhmien liikuntaharrastukseen ja toimintaympäristöön. Liittona TUL ilmoittaa olevansa halukas toimimaan erityisryhmien liikuntaedellytyksiä ja -harrastuksia lisäävissä verkostoissa. TUL:n seurojen toivotaan kutsuvan erityisryhmiä osallistumaan toimintaansa ja lisäävän erityisryhmien liikuntatarjontaa.

Kysely 2009 osoitti, ettei TUL:n seuroissa ole tarjolla kovin paljon erityisryhmäliikuntaa tai ettei seuroissa ole vammaisia tai liikuntarajoitteisia jäseniä. Muutamassa piirissä yksikään seura ei tarjonnut liikuntapalveluja erityisryhmille, sen sijaan vastavuoroisesti muutamassa piirissä järjestettiin hyvinkin. Alueellinen epätasapainoisuus on tässä mielessä nähtävissä.

Suomalaiset eivät liiku terveytensä kannalta riittävästi. Tämä tuo omat lisänsä myös tälle erityisliikunnan

sektorille. Tulevaisuudessa ylipainoisia tai erilaisista terveysongelmista kärsiviä tulisi houkutella säännöllisen liikunnan pariin. Ohjattu liikunta vaatii seuralta asiantuntevaa liikuttajaa ja mahdollisesti eriasteista tietoutta liikunnan, terveellisten elämäntapojen ja ravinnon yhteysvaikutuksista. TUL:n kuntopalveluilla on Liiku ja kevennä- koulutusaineisto, jota seurat voivat jo nyt hyödyntää ja käyttää.

LATE on lasten ja nuorten terveystoimintaprojekti, jonka TUL aloitti ensin pilottina parissa seurassa. Nyt LATE-toimintaa voivat tarjota kaikki halukkaat seurat 6-19-vuotiaille lapsille ja nuorille, jotka eivät aikaisemmin ole olleet urheiluseuratoiminnassa mukana tai jotka eivät tällä hetkellä liiku ja he ovat mahdollisesti riskiryhmässä painonsa tai terveytensä suhteensa. LATE tarjoaa mahdollisuuden leikin, laulun ja liikunnan varjolla lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia liikunnan harrastamisella ja oikeanlaisen elämänrytmin löytymisellä.

TUL:n LINJAUS

Erityisliikunnan toteuttaminen vaatii seuralta yleensä lisäresurssia tai erityisliikunnan ohjaajan osaamista. Erityisliikunnan toiminnan piiriin kuuluu laajasti ajateltuna myös ”helpommin” toteutettua toimintaa: Esimerkiksi judoa tai painia ylivilkkaille lapsille; LATE-ryhmä ylipainoisille tai liikkumattomille lapsille ja nuorille.

TULe2009-leirillä toteutettiin erilainen leiripäivä, jossa lapset pääsivät monipuolisesti tutustumaan

erityisryhmäliikunnan lajeihin ja vammaisurheilun muotoihin. Soveltavan liikunnan erilainen leiripäivä toteutettiin eri vammaisliikuntajärjestöjen kanssa.

TUL:n tulee vaikuttaa liikuntapoliittisesti siihen, että kuntien sosiaalitoimi ja liikuntatoimi verkostoituisivat erityisliikunnan järjestämisessä. Esimerkiksi seuratuon lisääminen seuroille ja ryhmille, jotka tekevät vammaisliikuntatyötä, voisi edistää erityisryhmäliikunnan toteuttamista. TUL voisi liittotasolla edistää myös yhteistyötä eri vammaisliikuntajärjestöjen kanssa ja kehittää omalta osaltaan tätä liikunnan aluetta.

TUL voisi käynnistää kampanjan tai hankkeen, jotta seuroihin saataisiin lisää vammaisten toimintaa.

KONKREETTISET TOIMENPITEET

- TUL kannustaa seuroja avoimesti ottamaan erityisryhmiä vastaan.
- Seurat voisivat järjestää kyselyjä erityisliikunnan järjestämistarpeesta omalla toiminta-alueellaan. Välttämättä erityisliikunnan kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa toisiaan
- TUL:n seuroissa on eri lajeissa osaamista erityisliikunnan toteuttamisesta. Tätä osaamista tulisi levittää.
- Seura voi madaltaa kynnystä kohdata erilaisuutta hyvin pienin ja konkreettisin toimin. Esimerkiksi erilaisiin tilaisuuksiin tulisi varata katsomopaikka / -tila pyörätuolilla liikkuville
- Esteettömät tilaisuudet tulisi turvata jokaisessa seuratarapahtumassa

MONIKULTTUURISUUDEN TUKEMINEN

Liikuntaa käytetään maahanmuuttajien kotouttamisessa urheilun kansainvälisyyden ja pelisääntöjen universaalisuuden vuoksi. Suomessa toimii yli 50 maahanmuuttajataustaista urheiluseuraa. (OPM 2009). Suomessa asui vuoden 2008 lopussa yli 140 000 ulkomaan kansalaista. Kun Suomen kansalaisuuden saaneet lasketaan mukaan, maahanmuuttajataustaisia eli muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 190 538. Tämä on 3,6 prosenttia väestöstä. Suomen suurin vieraskielisten ryhmä on venäjänkieliset.

TUL:n ohjelmiin on kautta historian kuulunut kansainvälinen toiminta erityisesti entisten itäblokin maiden kesken. Nytemmin TUL on aktiivinen vaikuttaja kansainvälisessä työväen urheiluliitossa CSIT:ssä.

TUL:n liikuntapoliittisessa ohjelmassa (2003) todetaan: Maahanmuuttajille tulee luoda edellytyksiä harrastaa liikuntaa niin omissa ryhmissään kuin niin sanotuissa sekaryhmissä. Maahanmuuttajien omissa ryhmissä harjoitettu liikunta ja urheilu voivat ylläpitää tarvittavaa oman kulttuurin ja identiteetin säilyttämistä. Kantaväestön kanssa harjoitettu liikunta edesauttaa tutustumista suomalaisiin käytäntöihin ja tottumuksiin. -- Liikunta- ja urheilutoimintojen suunnittelussa maahanmuuttajien tulee saada olla aktiivisessa roolissa.”

Monet maahanmuuttajat kuuluvat terveytensä kannalta liian vähän liikkuvien riskiryhmään. Tähän asti maahanmuuttajien liikuttamista ja urheiluseuroihin mukaan ottamista on toteutettu melko pitkälti erilaisen projektien turvin. Nykyisin tällaisia projektirahoja ei enää jaeta, vaan ajatuksena on, että monikulttuurisuus olisi osa normaalia liikunta- ja urheilutoimintaa.

Siitä, että seurassa on liikunnan harrastajina maahanmuuttajia, on kuitenkin vielä jokunen askel siihen, että maahanmuuttajataustaisia henkilöitä on myös erilaisissa seuran toimitsijatehtävissä ja seuran hallinnossa.

Kysely 2009 osoitti, että TUL:n seuroissa ollaan avoimia maahanmuuttajia kohtaan ja joillakin alueilla maahanmuuttajien seuratoiminta on arkipäiväistä. Suurimpina ongelmina tai esteinä joissakin asioissa on kielitaito. Konflikteja on myös ilmennyt erilaisessa temperamentissa tai siinä, miten maahanmuuttajalapset saattavat olla kantasuomalaisten mielestä ”ronskimpia”; perään katsomista on enemmän.

TUL:n LINJAUS

Maahanmuuttajat ovat osa suomalaista yhteiskuntaa ja heidät tulee nähdä myös seuratoiminnassa voimavarana ja mahdollisuutena.

Myös maahanmuuttajia olisi hyvä ottaa seuran hallintoon mukaan esimerkiksi suhteessa harrastajamääriin. Näin maahanmuuttajien ääni tulisi kuuluviin seuran toiminnassa suunnittelun ja päätöksenteon tasolla.

Seuraa ei tarvitse muuttaa maahanmuuttajalle sopivaksi, mutta erilainen kulttuuritausta on hyvä ottaa huomioon, jotta kaikkien yhdenvertainen mahdollisuus harrastaa ja toimia seurassa edistyy. Tärkeää on, että kaikille toimijoille ja osallistujille on selvää, mikä seuratoiminnassa on tärkeintä. Maahanmuuttajiin tulee suhtautua kuten muihinkin harrastajiin jokaisen omaa vakaumusta kunnioittaen. Kun toiminnasta on olemassa selkeä kirjallinen materiaali (esimerkiksi kausi-info), jossa kerrotaan selkeällä kielellä säännöistä, tavoitteista, vanhempien tehtävistä, harrastuksen hinnasta ja muista seuran toimintaperiaatteista ja kun ymmärtäminen varmistetaan suullisesti, ymmärtävät myös vieraskieliset, miten juuri tässä seurassa toimitaan. Mahdollisuuksien mukaan tällainen informaatio olisi hyvä löytyä myös englannin- tai venäjänkielisenä.

Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu kaikkia seuran jäseniä kohtaan on asiakokonaisuus, jota seurassa on hyvä säännöllisesti pohtia. Suhtautuminen maahanmuuttajiin ei aina ole reilua esimerkiksi kieliongelmienvuoksi. Jos henkilö ei osaa kunnolla suomea, hänen on vaikea lukea kirjallisia ohjeita. Englantia eivät taas osaa läheskään kaikki maahanmuuttajat. Monissa kulttuureissa on totuttu kertomaan, puhumaan ja selittämään, joten suomalainen tapa tuottaa kirjallista materiaalia on vierasta ja outoa.

Kantasuomalaisilla voi olla opittavaa muualta muutaneelta. Esimerkiksi monet nuorten suosimat lajit ovat lähtöisin muualta, niistä maista, joista meille tulee maahanmuuttajia. Näitä tulisi nostaa enemmän esille ja esikuvaksikin.

Myös talkootyöpuolella maahanmuuttajilla voisi olla meille annettavaa: monet maahanmuuttajat tulevat meitä yhteisöllisemmistä kulttuureista, joissa on totuttu auttamaan ja tekemään yhdessä omaksi koetun porukan puolesta ja nimenomaan koko perheen voimin.

KONKREETTISET TOIMENPITEET

- TUL tuottaa oppaan maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten kohtaamisesta.
- TUL toimittaa koulutusjärjestelmänsä kursseihin englanninkielistä aineistoa, ainakin tiivistelmiä ja ydinkohtia
- TUL toimittaa nettisivuilleen ruotsin-, englannin- ja venäjänkielisen sivun
- Seurojen nettisivuilta ja muista julkaisuista olisi hyvä löytyä yhteystiedot henkilölle, joka osaa englannin kielellä tai muilla kielillä vastata mahdollisiin tiedusteluihin
- Liikunta on universaalinen kieli, yhteisen kielen puuttuminen ei saa olla este yhteiselle toiminnalle maahanmuuttajien ja kantaväestön kesken
- Maahanmuuttajataustaisten perheiden perhekeskeytyttä tulisi erityisesti tukea, käyttää hyödyksi ja ottaa esimerkiksi seurojen talkootoiminnassa.

SEKSUAALIVÄHEMMISTÖJEN TASA-ARVO

Valtaväestöstä poikkeava seksuaalinen suuntautuminen on ollut jonkinlainen tabu suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Vahva hetero-oletus vaikeuttaa seksuaalivähemmistöihin kuuluvien urheilijoiden elämää. Muu yhteiskunta keskustelee homo- ja biseksuaalisuudesta jo vapaammin ja aktiivisemmin, mutta urheilussa siitä helposti yhä vaietaan. Homoseksuaaliksi leimautumista pelätään urheilupiireissä.

Viime vuonna tähän tabuun ja ongelmaan tartuttiin julkisemmin Uskalla-kampanjan avulla. Kampanjan tunnuslause on ”Uskalla olla oma itsesi – myös urheilussa.”

Seurakyselyn (2009) mukaan kielteisiä asenteita seksuaalivähemmistöjä kohtaan esiintyi muutamissa TUL:n seuroissa. Suoranaista syrjintää esiintyi myös muutamassa yksittäisessä seurassa.

Aihe on tabu tavallaan myös TUL:n seuroissa. Kysely osoitti, että seksuaalisesta moninaisuudesta käy-

dään keskustelua vain yhdeksässä prosentissa seuroja. Pieni osa seuroista oli sitä mieltä, ettei aihe heidän mielestään kuulu liikunta- ja urheiluseuroille.

Yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa tarkoittaa, että seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöt ovat terveille toimintaan harrastajana, toimijana ja päättäjänä ilman pelkoa siitä, miten yksilön seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu vaikuttavat kohteluun tai voimavarojen jakautumiseen. (SLU-julkaisuja 5/05).

TUL:n LINJAUS

Kotimaista seksuaalivähemmistöihin liittyvää tutkimusta ei juuri ole Suomessa tehty. TUL:n toteuttama seurakysely (2009) oli siinä mielessä urauurtava, että kysely sisälsi myös seksuaalivähemmistöjen tasa-arvoon liittyvien asenteiden ja toiminnan kartoittamista.

TUL:n seuroissa ei saa tapahtua seksuaalisuuteen liittyvää syrjintää millään toiminnan tasoilla. Sukupuolisuuteen liittyvät nimittelyt ja haukkumasanat on myös kitkettävä pois. ”Homotteluun” ja muihin vastaaviin nimittelyihin tulee puuttua kaikilla seuratoiminnan tasoilla. Ohjaajien ja valmentajien on myös kyettävä keskustelemaan aiheesta avoimesti. Tämä on ohjaajille ja valmentajille kuuluvaa kasvatusvastuuta.

Myös vanhempainilloissa, seuran pelisääntökeskustelussa ja kirjallisessa materiaalissa on hyvä käsitellä seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät tabut avoimesti. Lasten ja nuorten toiminnassa on tärkeää ylläpitää turvallinen toimintaympäristö kaikille osallistujille.

Seksuaalinen suuntautuminen kuuluu urheiluseuratoimintaan siinä kuin mikä tahansa muu henkilökohtainen asia: ei niin, että sitä tarvitsisi julistaa, vaan niin, että jokaisella on oikeus ja vapaus olla avoimesti ja pelkäämättä niin homoseksuaali, biseksuaali kuin heteroseksuaalikin. Kaikki ovat tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia.

Lasten kanssa toimiessa luodaan pohjaa sille, että muutkin kuin heteroseksuaalit uskaltavat ja motivoi-

tuvat harrastamaan seuroissa. Etenkin junioritoiminnassa tulee kiinnittää huomiota kaikkien seksuaalisten suuntausten yhdenvertaisuuteen ja oikeuteen olla vapaasti olemassa. Junioritoiminnassa seurojen tulee puuttua myös lasten vanhempien kielenkäyttöön, sekä katsomosta tuleviin epäasiallisiin huuteluihin.

KONKREETTISET TOIMENPITEET

- olemassa olevien materiaalien ja aineistojen toimitaminen seurojen käytettäväksi ja tietoon
- seksuaalisuuteen liittyvistä asioista tulee puhua asiallisesti ja avoimesti
- selitetään ja selvitetään asiat oikein ja oikeilla nimillä
- seuroissa pidetään nollatoleranssia yllä siinä, ettei haukkumasanoja kohdisteta toisiin urheilijoihin, valmentajiin, tuomareihin tai muihin toimijoihin, myös katsomosta tuleviin huuteluihin puututaan
- seuroissa vaikutetaan aktiivisesti siihen, että homofobialle ei anneta syntysijaa
- seuroissa ei sallita seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää syrjintää

LOPUKSI

Liikunta on universaalinen kieli. Liikunnan tulee olla mahdollista ihan kaikille. Ohjelmatyö ei ole koskaan valmis. Meillä on jo kokemusta siitä, miten nopeasti ympäröivässä maailmassa tapahtuu muutoksia. Ihmisellä on kuitenkin keinonsa ja tapansa reagoida muutoksiin.

Myös järjestötasolla on hyvä säilyttää reagoitinopeus. Liikunta- ja urheiluseurat ovat eräänlaisia yhteiskunnan peilejä: kaikki muutokset näkyvät myös seuratoiminnassa alkaen seuroihin kohdistuvista odotuksista ja seurojen vapaaehtoistyön ja palkatun seuratyöntekijä-kuvion yhteensovittamisesta. Pelisääntöihin ja seuratoimintaan on ohjeita. Yhdistyslaki ja muu lainsäädäntö sekä omalta osaltaan myös verottaja ohjaa kolmannen sektorin toimintaa Suomessa. Näiden ns. kovien lukujen ja lainsäädännön rinnalla enemmän kasvatukselliselle puolelle suuntautuvalla ohjelmatyölle on seuratyössä oma paikkansa.

TUL:ssa on aina arvostettu liikunnan parissa tehtävää arvokasta kasvatustyötä. Se kasvatustyö ei ole kadonnut minnekään. Voisi jopa väittää, että nyt kasvattaminen vasta onkin tärkeää oivaltaa liikunta- ja urheiluseurojen keskeisimmäksi tehtäväksi. Meillä on tällä hetkellä tuoreessa muistissa Vancouverin olympialaisten urheilullinen menestys. Urheilusaavutukset kuitenkin usein haalistuvat muistista, mutta liikunnan ja urheilun kasvatuksellinen maaperä kantaa meitä jokaista läpi elämän.

Tämän päivän liikunta- ja urheiluseuran johtajan, ohjaajan, valmentajan, tuomarin, talkoolaisen tulee olla entistä tietoisempi omasta roolistaan kasvattajana. Erityisesti silloin, kun toimitaan lasten ja nuorten parissa. Tavoitteena tulee olla kasvattaa tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia kansalaisia.

Liikunta yhdistää, liikunta eheyttää. Liikunnan kieli on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen vauvasta vaariin.

LÄHTEET

Aalto, Seppo. 2008. Kenttien kutsu – urheilu kansanliikkeenä. Teoksessa Kai Häggman et. al. (toim.) Suomalaisen arjen historia: hyvinvoinnin Suomi. Helsinki: Weilin Göös, 222-231.

Laki toimeentulotuesta 30.12.1997/1412. Saatavilla www-muodossa: <http://www.finlex.fi>

Opetusministeriö. 2005. Tasapeli – sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ja sukupuolivaikutusten arviointi liikunta-alalla. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:3. Saatavilla www-muodossa: <http://www.minedu.fi>

Opetusministeriö. 2009. Maahanmuuttajaväestön asema Opetusministeriön tehtäväalueilla. Opetusministeriön politiikka-analyysjä 2009:3. Saatavilla www-muodossa: <http://www.minedu.fi>

SLU. 2005. Näköaloja laaja-alaisiin tasa-arvokysymyksiin. SLU-julkaisusarja 5/05. Helsinki: SLU.

TUL. 2003. TUL:n liikuntapolitiinen ohjelma. Saatavilla www-muodossa: <http://www.tul.fi/fi>

TUL. 2008. Peruskartoitus tasa-arvon toteutumisesta TUL:ssa liitto- ja piiritasolla.

TUL. 2009. 90 vuotta tasa-arvotyötä – selvitys Suomen Työväen Urheiluliiton jäsenseurojen tasa-arvotilanteesta. Saija Borodavkin. Helsinki: TUL.